

5. 12 Výtvarná výchova

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět *Výtvarná výchova* vychází ze vzdělávací oblasti *Umění a kultura* a umožňuje žákům jiné než racionální poznávání světa – poznávání okolního i svého vnitřního světa prostřednictvím výtvarných činností a postupně se formujícího výtvarného myšlení. Toto poznání směřuje k tomu, aby se naučili rozumět výtvarnému umění, rozumět jeho jazyku a významům, aby se učili chápat výtvarnou kulturu v nejširším slova smyslu jako nedílnou součást svého duchovního života a bohatství společnosti. Kultivuje schopnosti žáků svět kolem sebe citlivě vnímat, prožívat jej, objevovat v něm estetické hodnoty. Cílem předmětu je, aby si žáci prakticky osvojili potřebné výtvarné dovednosti a techniky, rozvíjeli svou přirozenou potřebu vlastního výtvarného vyjádření, svou fantazii a prostorovou představivost, smysl pro originalitu a vlastní výraz. Aktivita vycházející ze vzdělávacího obsahu *Výtvarné výchovy* pomáhají utvářet kreativní stránky osobnosti žáka a pochopení kontinuity proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence.

Od primy do kvarty se žákům otevírá cesta k širšímu nazírání na kulturu a umění. Připomínají se historické souvislosti a společenské kontexty ovlivňující umění a kulturu. Inspirací k činnostem se stávají také díla literární a dramatická (divadlo, film), tvorba multimediální i samotné znakové systémy. Nalézání vztahů mezi jednotlivými druhy umění a uplatňování různorodosti výrazových prostředků při hledání variant řešení společně zvolených témat umožňují projekty. Ty otevírají společný prostor pro získání dovedností a poznatků překračujících rámec jednotlivých oborů a přispívají tak k osobitějšímu a originálnějšímu sebevyjádření i hlubšímu porozumění uměleckému dílu.

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Na nižším gymnáziu (prima až kvarta) je výtvarná výchova postavena na tvůrčích činnostech – tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky (dále jen prostředky) nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Tvůrčími činnostmi (*Rozvíjením smyslové citlivosti, Uplatňováním subjektivity a Ověřováním komunikačních účinků*) založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.

Vzdělávacím obsahem tématu *Rozvíjení smyslové citlivosti* jsou činnosti, které umožňují žákovi rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření. Vzdělávacím obsahem tématu *Uplatňování subjektivity* jsou činnosti, které vedou žáka k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření. Vzdělávacím obsahem tématu *Ověřování komunikačních účinků* jsou činnosti, které umožňují žákovi utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace a hledání nových i neobvyklých možností pro uplatnění výsledků vlastní tvorby, děl výtvarného umění i děl dalších obrazových médií.

Vyučovací předmět výtvarná výchova je povinný předmět, který se vyučuje ve všech ročnících nižšího gymnázia (prima až kvarta). Jeho týdenní časová dotace činí v primě a sekundě 2 hodiny týdně, v tercii a kvartě činí 1 hodinu týdně, ale podle potřeb a zájmu žáků může být vyučovací předmět *Výtvarná výchova* disponibilně posílen o další hodinu týdně v sekundě, tercii a kvartě. Jedn hodinové týdenní dotace vyučovacího předmětu *Výtvarná výchova* se organizují střídavě jako „dvouhodinovky“ 1x za 14 dnů v kombinaci s jiných vyučovacím předmětem též s jedn hodinovou týdenní dotací.

Ročník	1	2	3	4
Počet hodin	2	2	1	1

Žáci ve třídě se pro potřeby vyučovacího předmětu *Výtvarná výchova* dělí na dvě skupiny, v 1 skupině má být maximálně 16 žáků. V primě až kvartě se vzdělávací obsah předmětu zaměřuje na posilování

sebevědomí žáků a podněcování jejich zájmu o výtvarnou práci vhodnou motivací a volbou náročnějších úkolů a technik (vyžadujících již určité znalosti a zručnosti). Zaměřuje se rovněž větší měrou i na náměty vyžadující více přemýšlení, uvažování a také vytváří větší prostor pro osobitý umělecký projev žáka.

Tematické celky se realizují v projektech, které vycházejí ze 4 okruhů (Matka Příroda, Cesta, Tělo a duše, Člověk a svět). Ty se prolínají do výuky všech 4 ročníků (prima až kvarta). Vzdělávací obsah předmětu je zpracován pro všechny 4 ročníky společně, protože konkrétní činnosti volí učitel sám podle svého uvážení s ohledem na podmínky výuky, schopnosti, zkušenosti a potřeby žáků. Výuka je organizována zpravidla v budově školy. Filmová, divadelní představení, besedy, exkurze apod. se realizují mimo budovu u pořádajících organizací.

Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Výtvarná výchova

KOMPETENCE K UČENÍ

Vést žáky k zodpovědnosti za své vzdělávání, umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení.

- Učíme žáky chápat umění a kulturu v jejich vzájemné provázanosti jako neoddelitelné součásti lidské existence; k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot.
- Prohlubujeme v žácích schopnost získané poznatky a dovednosti využívat ve svém životě.
- učíme žáky plánovat, organizovat a vyhodnocovat jejich výtvarné činnosti.
- Umožňujeme žákovi pozorovat a experimentovat, porovnávat výsledky a vyvozovat závěry.
- Vytváříme vstřícnou a podnětnou atmosféru pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.

- Učíme žáky různým výtvarným technikám a použití vhodných prostředků k vyjádření svého záměru.
- Na modelových příkladech učíme žáky využívat vhodný algoritmus řešení problémů.
- Podporujeme netradiční (originální) způsoby řešení ve výtvarném vyjadřování.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

Vést žáky k otevřené, všestranné a účinné komunikaci.

- Vedeme žáky k pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace.
- Učíme žáky naslouchat druhým a vnímat výtvarné projevy druhých jako nezbytný prvek účinné mezilidské komunikace.
- Vedeme žáky k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti a ke kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností.

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat, pracovat v týmu, respektovat a hodnotit práci vlastní i druhých.

- Vedeme žáky k uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince.
- Vedeme žáky k tvořivému přístupu ke světu, k aktivnímu překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života.
- Prohlubujeme v žácích pozitivní vztah k výtvarnému umění v celé oblasti výtvarné kultury.

- Učíme žáky kriticky hodnotit práci svou i ostatních.
- Vedeme žáky k tolerantnímu přístupu k ostatním lidem, k jinakosti.

KOMPETENE OBČANSKÉ

Vychovávat žáky

jako svobodné občany, plnící si své povinnosti, uplatňující svá práva a respektující práva druhých, jako osobnosti zodpovědné za svůj život, své zdraví a za své životní prostředí, jako ohleduplné bytosti, schopné a ochotné účinně pomoci v různých situacích

- Učíme žáky vnímat uměleckou tvorbu jako jedinečný způsob nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům ve společnosti a v mnohotvárném světě.
- Vedeme žáky k sebeúctě a k úctě k druhým lidem a toleranci k jejich výtvarným projevům.
- Netolerujeme projevy rasismu, xenofobie a nacionalismu.
- Vedeme žáky k aktivní ochraně jejich zdraví a k ochraně životního prostředí.
- V hodnocení žáků (ve zřetelné převaze) uplatňujeme prvky pozitivní motivace.
- Jsme vždy připraveni komukoliv z žáků podat pomocnou ruku.
- Respektujeme osobnost žáka a jeho práva.
- Budujeme přátelskou, otevřenou a uvolněnou atmosféru ve třídě, bez které plný výtvarný prožitek není možný.

KOMPETENCE PRACOVNÍ

Vést žáky k pozitivnímu vztahu k práci, naučit žáky používat při práci vhodné materiály, nástroje a technologie, naučit žáky chránit své zdraví při práci, pomoci žákům při volbě jejich budoucího povolání.

- Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci.
- Učíme žáky používat při jejich výtvarném projevu různé vhodné materiály, nástroje a techniky.
- Učíme žáky chránit své zdraví při práci s různými materiály, nástroji a chemickými látkami.
- Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky.
- Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s různými výtvarnými profesemi.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Očekávané výstupy

Žák

1. vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků
2. užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie
3. užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích - počítačová grafika, fotografie, video, animace
4. vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádřeních
5. rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu
6. interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
7. porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů

8. ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích; nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci

VÝTVARNÁ VÝCHOVA – (pro primu, sekundu, tercii, kvartu gymnázia)

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - experimentuje s různorodými materiály pro vizuálně obrazná vyjádření, vytváří v ploše i v prostoru jejich neobvyklé kombinace - zvládá a používá vybrané techniky pro vyjádření svých myšlenek a představ, hledá jejich neobvyklé kombinace - popíše subjektivní psychologický účinek barev a jejich symbolické významy - ověřuje a využívá kompoziční principy, a to jak při vlastní tvorbě, tak při interpretaci vizuálně obrazných vyjádření vlastních i uměleckých - zařadí do historických souvislostí různé typy zobrazení, na konkrétních příkladech porovnává různé přístupy ke zvolenému tématu, snaží se odhalit jejich kulturní a historické kontexty - porovnává vybrané projevy kultury tzv. přírodních národů a projevy průmyslových civilizací - rozliší verifikovatelné vjemy od fantazijních představ - seznamuje se s jednotlivými typy vizuálně obrazných vyjádření a zkoumá jejich účinky ve vztahu k osobním prožitkům 	<ul style="list-style-type: none"> - kombinace neobvyklých materiálů - plošné a prostorové vyjádření - uspořádání objektů do celků v ploše, objemu, v prostoru a časovém průběhu a vyjádření vztahů pohybu a proměn uvnitř a mezi objekty (lineární, světlostní, barevné, plastické a prostorové prostředky a prostředky vyjadřující časový průběh) ve statickém a dynamickém vyjádření - malba temperou, suchým pastelem, kresba tužkou, perem, uhlem, fixem - originalita, projekce vlastních prožitků se zaměřením na volbu nebo kombinaci výtvarných technik - harmonie, disharmonie, vyjádření pocitů se slovním komentářem - nauka o barvách (jas, tón, lomená barva, pestré a nepestré barvy, teplé a studené barvy, doplňkové barvy, míchání barev) - kompozice (dominanta, subdominanta, vertikála, horizontála, diagonála, zlatý řez) - kontrast, harmonie - emotivní obsah nefigurativních i figurativních obrazových prostředků - historický posun v interpretaci - rozdíl v interpretaci evropské a mimoevropské kultury - kontinuita vývoje vybraného umění 	<p>Ú, PP, ŘR, PS, MoS, PÚ, R, SÚ, V, E, PD se používají ve vztahu k námětu</p>	<p>OVO: 1, 2, 3, 4, 5, 6,7, 8</p> <p>OVO: 2, 4, 5</p> <p>OVO:2,4, 6, 7</p> <p>OVO: 2, 4, 5</p> <p>OVO:6, 7, 8</p> <p>Mezipředmětové vztahy: dějepis biologie hudební výchova informatika zeměpis český jazyk</p>

VÝTVARNÁ VÝCHOVA –(pro primu, sekundu, tercii, kvartu gymnázia)

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - užívá metod uplatňovaných v současném výtvarném umění - kreativně přistupuje k pojetí a zpracování tématu (pružnost nápadů, originalita, schopnost vidět věci jinak, citlivost, schopnost „dotahovat“ nápady do realizace. Tvořivě se pohybuje v mezilidských vztazích - vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů, vědomě zvolí vhodný podklad - zkoumá vztah vlastního těla a pohybu v prostoru, estetiku pohybu a pohyb v umění, využívá sluchové a hmatové podněty 	<ul style="list-style-type: none"> - současné zobrazovací prostředky (počítačová grafika, animace, - fotografie, video) - alternativní řešení vyjádření osobního prožitku - typy vizuálně obrazných vyjádření, rozlišení, výběr a uplatnění pro vlastní tvůrčí záměry, hledisko vnímání vizuálně obrazného vyjádření (vizuální, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání – racionální, konstruktivní, expresivní) - prvky vizuálně obrazného vyjádření ve statickém i dynamickém viz . obrazném vyjádření - podklad, savost, struktura, barva - reflexe ostatních uměleckých druhů - tělo ve výtvarném umění (portrét, figurální kompozice), akční tvar malby a kresby, 	<p>Ú, PP, ŘR, PS, MoS, PÚ, R, SÚ, V, E, PD se přizpůsobují námětu</p> <p>PP</p>	<p>OVO: 2, 3, 4, 5, 6, 7, OVO: 3, 8</p> <p>OVO: 1, 2, 3, 5, OVO: 1, 2, 3, 4</p> <p>OVO: 1, 2, 4, 6</p> <p>Mezipředmětové vztahy: dějepis biologie hudební výchova informatika zeměpis český jazyk</p>

VÝTVARNÁ VÝCHOVA – –(pro primu, sekundu, tercii, kvartu gymnázia)

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
<ul style="list-style-type: none"> - zdůvodní vlastní vizuálně obrazová vyjádření, podílí se na způsobu jejich prezentace, pokouší se interpretovat tvorbu druhých a pokouší se interpretovat tvorbu druhých a pokouší se pojmenovat různé způsoby vyjádření, učí se je tolerovat - hledá a analyzuje zjevné a skryté a tušené zákonitosti v přírodě, technických výtvorech a výtvarných dílech - dokumentuje a sleduje proměny vlastního okolí, ověřuje si vliv svých činností na okolí - porovnává design různých předmětů, navrhuje design jednoduchých předmětů 	<ul style="list-style-type: none"> - uspořádání prostoru, vyjádření proměn, manipulace s objekty - výtvarně vyjádřený pocit z hudby - výtvarně vyjádřený pocit z různorodých povrchů vnímaných hmatem - rozdílná interpretace v různých historických obdobích - tolerance k odlišnému vnímání, empatie - klasická umělecká díla v porovnání se současnými - důvody vzniku odlišných interpretací vizuálně obrazného vyjádření, záměr autora - řád ve výtvarné geometrii (ulity, labyrinty) - technické prvky - sebehodnocení (archiv, tematická výstava) - sebezpůsobení, zdůvodnění konkrétního 	<p>Ú, PP, ŘR, PS, MoS, PÚ, R, SÚ, V, E, PD se přizpůsobují námětu</p> <p>PP, B, Ú</p>	<p>OVO: 1,2, 4, 6, 7</p> <p>OVO: 5, 6, 7</p> <p>OVO: 1, 2, 4, 5, 7</p> <p>OVO: 6,7,</p> <p>OVO: 1, 2, 4, 5, 2, 4, 6, 7,</p> <p>OVO: 1, 2, 4, 5,</p> <p>OVO: 4, 5, 6, 7,</p> <p>Mezipředmětové vztahy: český jazyk dějepis biologie hudební výchova informatika zeměpis</p>

VÝTVARNÁ VÝCHOVA –(pro primu, sekundu, tercii, kvartu gymnázia)

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
	<p>vizuálně obrazného vyjádření</p> <ul style="list-style-type: none"> - design – tvar a funkce - reflexe a vědomé uplatnění při vlastních tvůrčích činnostech 	<p>Ú, PP, ŘR, PS, MoS, PÚ, R, SÚ, V, E, PD přizpůsobují se námětu</p>	<p>OVO: 1, 2, 3, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 5, 6, 7, 8, Mezipředmětové vztahy: český jazyk dějepis biologie hudební výchova informatika zeměpis Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova 1.1, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 3.1, 3.2, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech 1,2 Multikulturní výchova 1, 2, 4 Environmentální výchova 1, 2, 3, 4 Mediální výchova 2.1, 2.2 PT se prolínají celým studiem a jsou těsně spjata námětem a záleží na učiteli, jak a kdy je využije.</p>